

Політичні інститути та процеси

УДК 316.334.3:339.924:340(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20653480>

**Трансформація соціальної політики України
в умовах децентралізації та євроінтеграції: політико-правовий аспекти**

Гарбар Людмила Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії та політології,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-5114-523X>

Кобетяк Андрій Романович

доктор політичних наук, доцент,

професор кафедри філософії та політології,

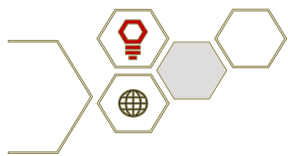
Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-6899-0571>

Прийнято: 16.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: У контексті сучасних суспільних трансформацій державна соціальна політика постає фундаментальним інструментом регулювання ключових сфер життєдіяльності соціуму. Науковий інтерес до зазначеної проблематики зумовлений запитом на формування стратегічних пріоритетів забезпечення соціальної стійкості держави. Нині соціальна політика набуває статусу визначального чинника системного розвитку, що інтегрує та координує

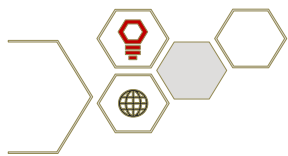

розгалужену мережу суспільних відносин. Метою статті є аналіз трансформації соціальної політики України в умовах децентралізації та європейської інтеграції. Розглянуто заходи, реалізовані в межах реформи публічної влади, та їхній вплив на функціонування соціальної сфери.

Методологічну основу дослідження становив комплексний підхід, що поєднував аналіз наукових джерел, порівняльне вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду, соціологічні методи дослідження суспільної думки та експертні оцінки. Використано структурно-функціональний та статистичні методи, а також контент-аналіз публікацій, звітів і результатів соціологічних досліджень, що забезпечило ґрунтовне вивчення соціально-політичних процесів.

Проаналізовано здобутки та проблемні аспекти реалізації реформи децентралізації в контексті розбудови моделі «соціальної держави». Аргументовано, що поточна оцінка результативності реформ має дискретний (проміжний) характер, зважаючи на екзогенні виклики, серед яких пандемія COVID-19 та повномасштабна воєнна агресія, що зумовили суттєву кореляцію стратегічних цілей та пролонгацію термінів виконання запланованих заходів. Зазначено, що інтенсифікація міграційних процесів і динамічна зміна чисельності внутрішньо переміщених осіб деформують демографічний ландшафт країни, що актуалізує пошук інноваційних підходів до архітекτονіки надання соціальних, освітніх та медичних послуг. Констатовано, що масштабна деструкція інфраструктурних об'єктів та інші руйнівні наслідки війни виступають перешкодами на шляху ефективної модернізації соціальної політики.

Наголошено, що окремим чинником трансформації соціальної сфери є євроінтеграційний вектор розвитку України, позаяк процес євроінтеграції вимагає імплементації норм Європейської соціальної хартії та директив ЄС у національне законодавство. Системним вектором модернізації виступає необхідність гармонізації національної нормативно-правової бази з імперативами Європейського Союзу, що актуалізує реформування інституційних засад соціальної політики. Впровадження принципів

інклюзивності, соціальної конвергенції та посилення ролі суспільного діалогу розглядається не лише як вимога євроінтеграційного поступу, а й як стратегічний інструмент досягнення громадського консенсусу та забезпечення стійкості держави в умовах повоєнного відновлення.

Констатовано імперативність подолання дивергенції (розриву) у рівнях добробуту населення України та держав-членів Європейського Союзу як ключової умови успішної інтеграції (на прикладі Польщі і Німеччини). Зазначено, що децентралізація управління ідентифікується як фундаментальний драйвер інтенсифікації якості та інклюзивності соціальних послуг на рівні територіальних громад. Подальші перспективи трансформації вітчизняної моделі соціальної політики корелюються з вектором державних стратегічних пріоритетів та євроінтеграційними орієнтирами, що передбачають перехід до людиноцентричної парадигми розвитку.

Ключові слова: децентралізація, європейська інтеграція, реформування влади, соціальна політика, соціальний захист, державні пріоритети, євроінтеграційні орієнтири, добробут суспільства.

Transformation of Ukraine's social policy in the context of decentralization and European integration: political and legal aspects

Liudmyla Harbar,

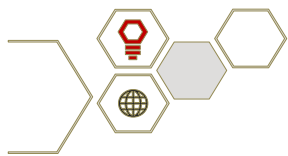
PhD in Philosophy, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Philosophy and Political Science,

Ivan Franko Zhytomyr State University,

Zhytomyr, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-5114-523X>

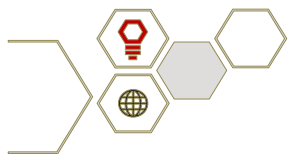
Andrii Kobetiak,

Doctor of Political Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Philosophy and Political Science,
Zhytomyr Ivan Franko State University,
Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6899-0571>

Abstract: In the context of modern social transformations, state social policy appears as a fundamental instrument for regulating key spheres of society's life. Scientific interest in the above-mentioned issues is due to the request for the formation of strategic priorities for ensuring the social stability of the state. Currently, social policy acquires the status of a determining factor of systemic development, integrating and coordinating an extensive network of social relations. The purpose of the article is to analyze the transformation of social policy in Ukraine in the context of decentralization and European integration. The measures implemented within the framework of the reform of public authority and their impact on the functioning of the social sphere are considered.

The methodological basis of the study was a comprehensive approach that combined the analysis of scientific sources, a comparative study of domestic and foreign experience, sociological methods of public opinion research and expert assessments. Structural-functional and statistical methods were used, as well as content analysis of publications, reports and results of sociological research, which provided a thorough study of socio-political processes.

The achievements and problematic aspects of the implementation of the decentralization reform in the context of building the “social state” model were analyzed. It is argued that the current assessment of the effectiveness of the reforms is discrete (intermediate) in nature, taking into account exogenous challenges, including the COVID-19 pandemic and full-scale military aggression, which caused a significant correlation of strategic goals and the prolongation of the deadlines for the implementation of planned measures. It is noted that the intensification of migration processes and the dynamic change in the number of internally displaced persons deform the demographic landscape of the

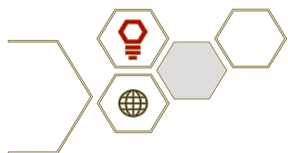
country, which actualizes the search for innovative approaches to the architectonics of the provision of social, educational and medical services. It is stated that the large-scale destruction of infrastructure facilities and other destructive consequences of the war act as critical barriers to the effective modernization of social policy.

It is emphasized that a separate factor in the transformation of the social sphere is the European integration vector of Ukraine's development, since the process of European integration requires the implementation of the norms of the European Social Charter and EU directives into national legislation. The systemic vector of modernization is the need to harmonize the national regulatory framework with the imperatives of the European Union, which actualizes the reform of the institutional foundations of social policy. The implementation of the principles of inclusiveness, social convergence and strengthening the role of social dialogue is considered not only as a requirement of European integration progress, but also as a strategic tool for achieving social consensus and ensuring the stability of the state in the conditions of post-war reconstruction.

The imperative of overcoming the divergence (gap) in the levels of well-being of the population of Ukraine and the member states of the European Union as a key condition for successful integration (using the example of Poland and Germany) is stated. It is noted that the decentralization of management is identified as a fundamental driver of intensification of the quality and inclusiveness of social services at the level of territorial communities. Further prospects for the transformation of the domestic model of social policy are correlated with the vector of state strategic priorities and European integration guidelines, which provide for the transition to a human-centric development paradigm.

Keywords: Decentralization, European integration, government reform, social policy, social protection, state priorities, European integration guidelines, welfare of society.

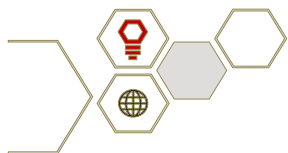
Постановка проблеми Соціальна політика сучасної України охоплює ключові сфери життєдіяльності та виступає визначальним чинником формування соціальної держави. Трансформація соціальної політики в сучасній Україні

відбувається на тлі безпрецедентних викликів. Сукупність екзогенних та ендогенних викликів, зокрема таких як пандемія COVID-19, повномасштабна збройна агресія та інтенсифікація внутрішніх міграційних потоків, у поєднанні з імперативами швидкої адаптації до стандартів Європейського Союзу, здійснюють детермінуючий вплив на архітектуру державної соціальної політики. Зазначені чинники обумовлюють перегляд концептуальних підходів до гарантування соціальних прав громадян, інституціоналізацію засад інклюзивного суспільства та релевантне посилення загальнодержавної стійкості в умовах невизначеності.

Централізована модель соціального захисту, успадкована від радянської системи, виявилася малоефективною в умовах динамічних змін. Постала потреба у новій політичній стратегії, де ключовим суб'єктом стає територіальна громада, а орієнтиром – європейські стандарти соціальної інклюзії. Для України доцільним виявилось поєднання добровільного об'єднання громад з інституційними механізмами підтримки малих територіальних одиниць, адже вітчизняна децентралізація стикається з універсальними викликами, які вже були вирішені європейськими країнами. З огляду на наближеність напрямів реформування у Польщі та Німеччині, їхній досвід та досягнення вважаємо доцільним для аналізу. Використання напрацювань цих держав у дослідженні окресленої проблематики дозволяє не лише виявити сильні та слабкі сторони європейських моделей, а й інтегрувати прикладні рекомендації для української трансформації у сфері децентралізації та соціальної політики.

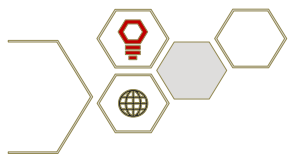
Реформа децентралізації, ініційована в Україні з 2014 року, постала стратегічним вектором модернізації системи публічного врядування. Концептуальна сутність перетворень полягала у деконцентрації та делегуванні значного масиву управлінських повноважень і фінансових ресурсів від центральних інституцій до базового рівня – територіальних громад. Перерозподіл владних компетенцій детермінував створення сприятливих умов для інтенсифікації розвитку локальної інфраструктури, зокрема в освітньому, медичному та соціальному

сегментах. Водночас це стимулює формування гнучкої, адаптивної управлінської моделі, здатної забезпечити оперативну верифікацію та задоволення диференційованих запитів населення.

Трансформація соціальної політики України відбувається у тісному взаємозв'язку з євроінтеграційними процесами. Адаптація законодавства до стандартів Європейського Союзу, впровадження принципів субсидіарності, інклюзії та соціальної справедливості визначають нові орієнтири для розвитку соціальної сфери. Європейський досвід сприяє формуванню інституційних механізмів захисту прав громадян, розширенню доступу до якісних соціальних послуг та зменшенню регіональних диспропорцій. Відтак, євроінтеграція виступає не лише зовнішнім політичним курсом, а й внутрішнім стимулом для модернізації соціальної політики, що поєднує децентралізаційні практики з європейськими стандартами управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на запуск програми Ukraine Facility (2024–2027) [1], Україна отримала чіткі індикатори реформування соціальної сфери. Реформи згруповані у три ключові блоки, а саме: базові реформи, економічні реформи та реформи у визначених секторах (секторальна децентралізація). Така класифікація дозволяє системно вибудувати пріоритети трансформації та забезпечити послідовність їх реалізації. Водночас План для Ukraine Facility передбачає три наскрізні напрями «зелений» перехід, цифрову трансформацію та європейську інтеграцію, які включаються у всі розділи та заходи. Їхня присутність у кожному з блоків свідчить про стратегічний характер цих напрямів, адже вони формують основу для модернізації економіки, суспільних інститутів та соціальної політики відповідно до європейських стандартів. Це вимагає від наукової спільноти не лише теоретичного опису змін, а й застосування прикладних методів політичного аналізу для оцінки спроможності системи до виживання та розвитку. Інтенсифікація наукового дискурсу навколо проблем функціонування соціальної інфраструктури та векторів її модернізації під впливом

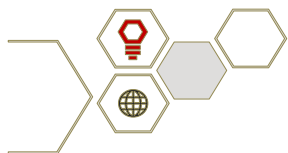
децентралізації та європейської інтеграції підтверджують актуальність обраної тематики.

Аналіз трансформації соціальної сфери та стратегічних напрямів реалізації соціальної політики представлений у науковому доробку фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України й О.Макарової, Е.Лібанової, В.Устименка, які здійснюють комплексні дослідження еволюції соціальної сфери та інструментарію державної соціальної політики [2-5]. Результати децентралізаційних процесів й формування регіонального розвитку представлено в напрацюваннях і наукових звітах та доповідях фахівців Національного інституту стратегічних досліджень Я. Жаліла, В. Романової, О. Шевченко та інших [6-7].

Фундаментальні засади соціальної трансформації й модернізації соціальної політики відображені в наукових розвідках Е.Лібанової, яка наголошує на тому, що «основна проблема системи державних соціальних стандартів і гарантій в Україні полягає у функціональній неузгодженості її окремих складових, що, в свою чергу, штучно зміщує акценти в бік політичних домовленостей та посилює популістський аспект» [4, с. 255].

Теоретико-методологічні засади і практичні підходи до формування стратегії європейської інтеграції України в умовах новітніх геополітичних та економічних викликів обґрунтовані у монографії В.Устименка [8]. Автор не лише проаналізував вектори адаптації національного законодавства до права ЄС, класифіковані за засадничим, секторальним та функціональним підходами, а й аргументував науково-правовий інструментарій забезпечення стійкого розвитку країни в межах гармонізації нормативно-правового поля з європейськими стандартами.

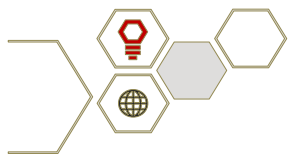
Проблематика програмно-цільового підходу до управління бюджетними видатками проаналізована у науковому дослідженні «Емпіричні дослідження проблем соціальної стабільності (на прикладі інститутів місцевого фінансування та житлових програм)» [9] є результатом аналізу особливостей

формування і реалізації місцевих бюджетів. Вагомими в розрізі досліджуваної проблематики вважаємо оцінку практики горизонтального переміщення коштів всередині місцевих бюджетів надану дослідниками й запропоновану модель системи програмно-цільового управління, що сприятиме комплексному вирішенню проблеми. Ми повністю погоджуємося з міркуваннями науковців, які зауважують «що переважна частина населення мешкає у скрутних житлових умовах і має невелику житлову площу», а «тривалість життя характеризується невисоким кореляційним зв'язком із показником забезпеченості населення житлом» [9]. Крім того, дослідники, аналізуючи міжнародний досвід повоєнного відновлення житлової сфери Німеччини, наголошують на «важливому значенні міжнародної допомоги у справі компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна» [9, с. 17], що є надзвичайно важливим для сучасної України та її повоєнного відновлення.

Пріоритетним вектором вітчизняного наукового дискурсу є також обґрунтування необхідності покладання правозахисної парадигми в основу стратегічного планування державної діяльності. Це передбачає неухильне дотримання прав людини як ключового орієнтира при формуванні механізмів державного управління у воєнний та поствоєнний періоди [2].

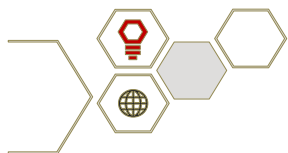
Багатоаспектність розвитку соціальної сфери та механізми регулювання соціальної політики в результаті реформ ґрунтовно висвітлені у працях фахівців Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Національного інституту стратегічних досліджень, а також Інституту демографії та проблем якості життя й Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. Вивчення наявних напрацювань дозволило здійснити ретроспективний та поточний аналіз ходу реформ, відстежити трансформаційні процеси в соціальному секторі України, а також ідентифікувати системні виклики й обґрунтувати стратегії їх подолання. Динамічний характер суспільно-політичних перетворень актуалізує необхідність безперервного наукового

пошуку, де ефективна реалізація державної політики потребує не лише консолідації зусиль влади та громадянського суспільства, а й впровадження інструментів постійного моніторингу та обґрунтування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність теоретичного плюралізму та інтенсифікація наукових дискусій щодо функціональної ролі й стратегічної позиції соціальної політики в архітектоніці децентралізації та європейської інтеграції обґрунтовують доцільність її комплексного аналізу. Додаткової актуальності набуває реконцептуалізація «соціального питання», що детерміновано трансформацією масової свідомості та потребою перегляду підходів до розуміння сутності соціальної держави. Визначальним чинником у цих процесах постає інституційна підтримка з боку Європейського Союзу, чия експертна та стратегічна допомога у супроводі реформ в Україні є фундаментальною для розбудови демократичної, суверенної, правової та соціальної держави. Пропри наявні спільні напрацювання, невирішеними в існуючих дослідженнях є окремі аспекти зазначеної проблематики, а також потребують відповідної реакції нові виклики, які з'являються в умовах сучасних реалій.

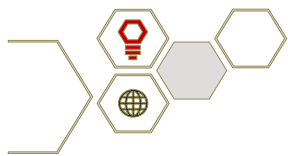
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-прикладне обґрунтування трансформаційних процесів у соціальній політиці України та визначення парадигми її подальшого поступу в умовах заглиблення євроінтеграції та реформи публічної влади. Досягнення визначеної мети передбачає розв'язання таких завдань: аналіз динаміки реформування соціальної сфери України; верифікація ключових досягнень та ідентифікація системних викликів на шляху імплементації соціальних стандартів ЄС у національне правове та політичне поле; вивчення впливу децентралізаційних процесів на архітектуру та функціональну ефективність сучасної моделі соціальної політики; визначення стратегічних орієнтирів та практичних кроків

щодо вдосконалення механізмів реалізації соціальної політики урахуванням викликів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження результативності трансформації системи публічної влади в межах соціальної політики України було ідентифіковано, що одним із критичних викликів залишається фінансова асиметрія територій. Вона проявляється у значній дивергенції доходів місцевих бюджетів та гіпертрофованій залежності від державних трансфертів, що зумовлює інституційний дисбаланс у розвитку соціальної інфраструктури й нерівномірність доступу населення до якісних публічних послуг. Компаративний аналіз українського досвіду децентралізації у зіставленні з релевантними європейськими моделями дозволив верифікувати стратегічні напрями модернізації механізмів реалізації соціальної політики [10]. Водночас він окреслив перспективні можливості гармонізації національної моделі з європейськими стандартами в контексті фіналізації євроінтеграційних процесів. Такий підхід дає змогу не лише усунути структурні дисбаланси, а й забезпечити більш рівномірний розвиток територій, підвищення фінансової спроможності громад та інституційне зміцнення системи публічної влади.

Ще у 2020 році експерти Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД), здійснюючи ретроспективний аналіз результативності реформ, акцентували увагу на тому, що домінуючим вектором державної економічної та соціальної політики в умовах децентралізації має постати створення інституційних та правових передумов для інтенсифікації фінансової спроможності територіальних громад [7]. У сучасних умовах питання залишається актуальним, адже пріоритетним аспектом для України постає імператив розширення фінансової автономії територіальних громад та формування стабільних джерел генерування доходів. Наявна асиметрія в наповненні місцевих бюджетів, а також критична залежність від трансфертної політики (дотацій та субвенцій) провокують поглиблення дисбалансів у розвитку

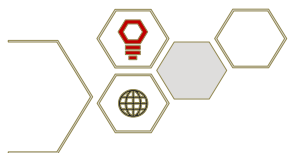

соціальної інфраструктури, диференціацію якості публічних послуг та обмеження інвестиційного потенціалу територій.

Актуальність проблеми підтверджується й у напрацюваннях Л. Ємельяненко та Л. Федулової, які акцентують увагу на ескалації ризиків, зумовлених поглибленням асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів. Дослідниці зауважують що «наявність просторової нерівномірності та міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, низька інтенсивність інтеграційних процесів у формуванні внутрішнього ринку країни, повільні структурні зрушення, перманентно нестабільна та загрозлива для української державності політична ситуація не забезпечують якісного економічного зростання, що дозволяє експертам оцінити Україну як найбіднішу країну Європи» [11]. Аналіз сучасної ситуації, дозволяє констатувати, що інтенсифікація соціальної нерівності на рівні територіально-адміністративних одиниць (міст, селищ та сіл) призводить до дестабілізації територіального простору України, що в стратегічній перспективі створює загрозу її суверенній цілісності.

У контексті пошуку шляхів нівелювання цих деструктивних процесів релевантним є досвід країн ЄС, у яких уже відбулися такі процеси. Прикладом можуть слугувати досягнення Польщі, де успішно було імplementовано механізми міжмуніципального співробітництва (inter-municipal cooperation), що дозволило громадам консолідувати ресурси для реалізації масштабних проєктів та мінімізації фінансових лімітацій [12]. Тому вважаємо за доцільне подальшу співпрацю територіальних громад України з містами-побратимами, а також налагодження співпраці й обмін досвідом, що є надзвичайно корисним перш за все для вдосконалення реалізації державної соціальної політики.

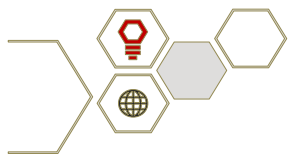
Однією з ключових перешкод на шляху модернізації соціальної сфери є також кадровий дисбаланс, що особливо гостро виявляється на рівні територіальних громад із обмеженим ресурсним потенціалом. Очевидною є необхідність підвищення інституційної спроможності громад через подолання інтелектуальної міграції та професіоналізацію кадрів. Відсутність

висококваліфікованих спеціалістів постає фундаментальним бар'єром якісного стратегічного планування та прийняття ефективних управлінських рішень у соціальній сфері. Вивчення європейських практик засвідчує ефективність різних підходів, зокрема цікавою вважаємо польську модель орієнтовану на інтенсивну професіоналізацію управлінського корпусу та розвиток партисипативних механізмів, тоді як німецький досвід базується на розгалуженій системі превентивної підготовки держслужбовців та забезпеченні високої конкурентоспроможності оплати праці.

Для України пріоритетним завданням вважаємо не лише запозичення європейських інструментів – зокрема польських практик залучення громадян до врядування та німецьких стандартів мотивації службовців, а й розробку системної стратегії формування кадрового резерву та підвищення соціального престижу служби в органах місцевого самоврядування (ОМС). Оскільки нестача кваліфікованого персоналу детермінує зниження якості управлінських рішень, а міграційні тенденції серед молодих фахівців лише поглиблюють деструктивний вплив на стратегічне планування регіонального розвитку.

Поряд із цим, критичним викликом постає й рівень управлінської компетентності, який у межах вітчизняних територіальних громад характеризується недостатньою інституційною спроможністю. Свідченням зазначеного є міркування Л. Ємельяненко та Л. Федулової щодо того, що імплементація інноваційних моделей адміністрування соціальної підтримки в територіальних громадах у синергії з модернізацією фронт-офісів та інтеграцією цифрових платформ (зокрема програмного комплексу «Соціальна громада») виступає каталізатором зміцнення управлінської спроможності в сегменті надання соціально-адміністративних послуг [11]. Ми поділяємо наукову позицію дослідниць, адже дійсно в умовах децентралізації та євроінтеграційного поступу соціальна політика України трансформується у гнучку, людиноцентричну систему, що поєднує орієнтованість на локальні потреби громад із неухильним дотриманням європейських стандартів публічного врядування, в той же час

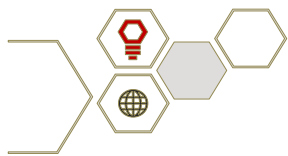

імплементация інноваційних моделей адміністрування соціальної підтримки вимагає постійного вдосконалення управлінської компетентності.

Досвід Польщі демонструє пряму кореляцію між систематичним підвищенням кваліфікації управлінського корпусу та розвитком інструментів місцевої демократії, що в сукупності детермінує зростання якості адміністративних рішень. У свою чергу, німецька модель муніципального врядування базується на принципі гармонізації широкої автономії з ефективною вертикальною кооперацією, що забезпечує баланс між субсидіарністю та державною підтримкою [13]. Для України стратегічно важливим вбачається інвестування у нарощування професійних компетенцій менеджменту та інституціоналізація механізмів залучення громадськості до розробки й реалізації стратегічних рішень.

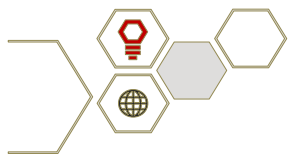
Варто також зауважити, що у контексті виконання Україною критеріїв членства в ЄС актуалізується необхідність імплементції заходів, спрямованих на верифікацію прав людини, подолання соціальної нерівності та бідності, а також модернізацію системи соціальних послуг. Угода про асоціацію між Україною та ЄС виступає рамковим інструментом, що визначає параметри адаптації вітчизняного правового поля до стандартів Європейського Союзу. Ключові принципи європейської соціальної моделі, зокрема партнерство та субсидіарність, слугують архітектурним базисом для поточних системних трансформацій.

Пріоритетними напрямками в межах виконання зобов'язань щодо вступу до ЄС визначено захист прав вразливих верств населення, мінімізацію соціальної нерівності та впровадження інноваційних практик надання соціальних послуг. Таким чином, можемо зробити висновок про те, що децентралізація та євроінтеграція в Україні взаємно підсилюють одна одну в межах соціальної сфери. Деконцентрація владних повноважень на користь громад повною мірою корелює з європейським принципом субсидіарності, тоді як нормативні стандарти ЄС виступають каталізатором розбудови інклюзивної моделі соціальної політики.

Інтеграція України до європейського політико-правового простору відкриває нові можливості для модернізації муніципального управління на засадах соціальної інклюзії та ефективності, що детермінує зростання якості соціальних послуг та інтенсифікацію розвитку територіальних громад. Міжнародна донорська допомога спрямована на фундаментальне переформатування системи соціального захисту, що втілюється через стратегічні ініціативи, такі як Ukraine Facility [1] та програми з відновлення освітньої інфраструктури [14; 15]. Міжнародний вектор підтримки соціальної сфери зосереджений на розширенні охоплення, посиленні інституційної стійкості та оптимізації соціальних трансфертів шляхом реформування базових програм допомоги. Ключовим інструментом у цьому контексті є програма «U-LEAD з Європою» [16], яка з 2016 року здійснює системний супровід громад через розгалужену мережу 24 регіональних офісів із загальним бюджетом у 217 млн євро. Окремого значення набувають механізми міжмуніципального партнерства, зокрема цифрові платформи Cities4Cities та Global Partnerships Programme, що фасилітують залучення донорського капіталу та технічної допомоги. Масштабна реалізація соціально значущих проєктів забезпечується консолідацією ресурсів міжнародних фінансових інституцій (Світовий банк, ПРООН, ЄБРР, ЄІБ), прикладом чого є мультидонорський фонд URTF, що інтегрує капітал партнерів із Європи, США та Азії.

Програма EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні [17] є флагманською ініціативою Європейського Союзу, що реалізується за його фінансової підтримки. Проєкт орієнтований на задоволення конкретних потреб визначених регіонів і територій, поєднуючи потенціал міжгалузевої співпраці. Завдяки такій синергії він спрямований на суттєве підвищення якості життя населення на рівні місцевих громад. Реалізація здійснюється ПРООН в Україні у партнерстві з Фондом ООН у галузі народонаселення (UNFPA) та Структурою ООН із питань гендерної рівності (ООН Жінки). До

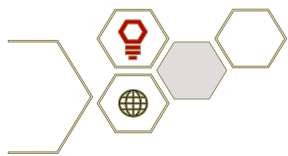
партнерських організацій залучено ГО «Інтерньюз-Україна», БФ «Слов'янське серце» та ГО «Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем». Друга фаза програми (2026–2028 рр.) передбачає виділення 50 млн євро на підтримку стійкості громад.

Висновки. Важливим наслідком децентралізаційних процесів є підвищення якості надання адміністративних і соціальних послуг, що досягається завдяки наближенню управлінських рішень до громадян. Це дозволяє враховувати специфіку місцевих потреб та забезпечує більш ефективне використання ресурсів. Крім того, децентралізація формує новий рівень відповідальності територіальних громад за соціальний розвиток, стимулюючи їх до активної участі у плануванні та реалізації програм, спрямованих на підвищення добробуту населення.

Аналіз закордонного досвіду дозволив обрати оптимальну стратегічну модель, засновану на синергії багаторівневого врядування та муніципальної автономії. Зазначена модель детермінує зміцнення фінансової стійкості, розширення кадрового потенціалу та оптимізацію управлінських процесів у територіальних громадах. Це постає фундаментальною передумовою забезпечення сталого розвитку інституту місцевого самоврядування та гарантування результативності імплементації соціальної політики на локальному рівні.

Реалізація соціальної політики в Україні на рівні громад демонструє життєздатність децентралізаційної моделі через успішні проєкти в гуманітарній сфері та залучення міжнародної технічної допомоги. Проте системними перешкодами залишаються нерівномірність територіального розвитку та дефіцитність місцевих бюджетів у депресивних регіонах. У контексті євроінтеграції Україна стикається з викликом адаптації національних пріоритетів до уніфікованих вимог ЄС, що потребує формування гнучких механізмів державного регулювання та соціальної підтримки.

Узагальнюючи, слід констатувати, що децентралізація та євроінтеграція виступають не лише інструментами реформування соціальної політики, а й

чинниками формування нової моделі суспільного розвитку України. Децентралізаційні процеси стикаються з універсальними викликами, які вже були вирішені європейськими країнами, що відкриває можливості для адаптації їхнього досвіду. Однією з перспективних стратегій може стати синтез польської моделі багаторівневого самоврядування та німецької моделі муніципальної автономії, що дозволить забезпечити фінансову стійкість, кадрову спроможність та ефективне управління громадами. Подальший розвиток соціальної політики передбачає досягнення рівності можливостей для всіх регіонів, посилення кадрового потенціалу місцевого самоврядування та гармонізацію національних інтересів із вимогами ЄС. Окреслені питання потребують подальшого наукового аналізу та практичного опрацювання.

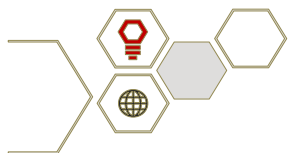
Список використаних джерел

1. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення 06.03.2026).

2. Гарантії дотримання соціально-економічних та екологічних прав людини в умовах війни та повоєнної трансформації: кол. моногр./за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.А. Устименка. НАН України, ДУ «ІСПД імені В.К. Макутова НАН України». Електрон. дані. Київ, 2024. 404 с. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/> (дата звернення 07.03.2026).

3. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е.М. Лібанової. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. 496 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/Lud_rozvitok_2010.pdf (дата звернення 07.03.2026).

4. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.

URL: https://idss.org.ua/monografii/2016_Lud_rozv_monogr.pdf (дата звернення 09.03.2026).

5. Соціальна політика в Україні. Монографія. О.В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 244 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf (дата звернення 09.03.2026).

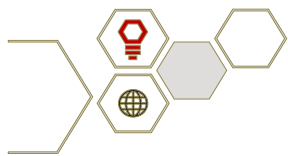
6. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Авт.: Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. К.: 2019. 115 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf> (дата звернення 09.03.2026).

7. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп. [Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2020. 153 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf (дата звернення 09.03.2026).

8. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія / В. Устименко; НАН України, ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України». Київ: Академперіодика, 2025. 452 с. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/256/Ustymenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 11.03.2026).

9. Емпіричні дослідження проблем соціальної стабільності (на прикладі інститутів місцевого фінансування та житлових програм). / В.М. Новіков, А.Г. Гвелесіані, В.В. Черніченко. НАН України, Ін-т демографії та проблем якості життя. Київ: Наукова думка, 2024. 148 с. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/Kniga-Nov.pdf> (дата звернення 11.03.2026).

10. European Parliamentary Research Service. Ukraine Facility: State of play. Brussels: European Parliament, 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/762362/EPRS_ATA\(2024\)762362_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/762362/EPRS_ATA(2024)762362_EN.pdf) (дата звернення 14.03.2026).

11. Ємельяненко Л.М., Федулова Л.І. Децентралізація в сфері соціальної політики в регіонах України. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 4–11. URL: DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.4 (дата звернення 15.03.2026).
12. Гижко А.П. Світові практики впровадження децентралізації та їх досвід для України. *Політичне життя*. 2020. № 1. С. 22–29. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/7955> (дата звернення 15.03.2026).
13. P. Nanz. M. Fritsche. Handbuch Bürgerbeteiligung Verfahren und Akteure, Chancen und Grenzen. URL: https://www.bpb.de/system/files/dokument_pdf/Handbuch_Buergerbeteiligung.pdf (дата звернення 17.03.2026)].
14. ПРООН за фінансової підтримки Іспанії відновить вісім пошкоджених війною українських шкіл. InterfaxUkraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1045477.html> (дата звернення 17.03.2026).
15. ПРООН спільно з урядами України та Іспанії відновить пошкоджені війною школи. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/proon-spilno-z-uryadamy-ukrayiny-ta-ispaniyi-vidnovyt-poshkodzheni-viynoyu-shkoly> (дата звернення 17.03.2026).
16. Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD 3 ЄВРОПОЮ». Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/donors/u-lead%20%20> (дата звернення 19.03.2026).
17. EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні (EU4Recovery) URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/eu4recovery-rozshyrennya-mozhlyvostey-hromad-v-ukrayini-eu4recovery> (дата звернення 19.03.2026).